

Nádas Sándor

A közepe

Gyárfás Endre: Ifjúságom, e zöld vadon

Legkedvesebb tizennyolcadik századi angol íróm főhőse, Tristam Shandy úr mélázik regényes önéletrajza négyszázadik oldalán, hogy hány oldalnyi lesz, és mikor készül el a teljes önéletrajz, ha az eddigiekben mindössze négy esztendős koráig jutott el. Ez a bájos részlet jutott először eszembe, amikor letettem Gyárfás Endre könyvét. Az „Ifjúságom, e zöld vadon" című könyv ugyanis egy tervezett önéletrajzi trilógia középső része (az első *Mátyásföld, alkonyuló éden* címen jelent meg), mely a főhős–író tíz- és húszéves kora közötti időszakát követi végig. Gyárfás Endre most nyolcvannégy éves, ha tehát tízesztendős részletekben kívánja feldolgozni élete eseményeit, még legalább hét kötetre kellene számítanunk – de a magunk részéről már itt hosszú, egészséges életet kívánunk neki és – a fenti logika szerint – legalább tíz részből álló önéletrajzot.

Ámde az is lehet, hogy a szerző marad az eredeti tervénél: abból viszont az látszik következni, hogy García Márquezzel vallja, minden, ami fontos az ember életében, megtörténik vele kilencéves koráig. Akárhogy lesz is, kíváncsian várjuk a folytatást. (Folytatásokat.)

Egyelőre azonban be kell érnünk a második résszel.

E könyv arra mindenképpen alkalmas, hogy megállapíthassuk: számos okból irigyelhetjük a szerzőt. Egyfelől azért, mert egészen egyedülálló emlékezőtehetséggel ajándékozták meg az égiek, pontos dátumokra, nevekre, sőt, párbeszédekre képes emlékezni sok-sok évtized távolából, úgy mesél el helyzeteket, mintha tegnap történtek volna. Másodszor azért, mert rendelkezik egy olyan derűs életszemlélettel, ami minden nehéz helyzeten átsegíti. Akik ismerik Gyárfás Endrét, tudják, hogy ez régóta így van: e kötet olvasói arról is megbizonyosodhatnak, hogy így volt ez már tizenéves korában is, ami tényleg komoly ajándéka a sorsnak – derűsnek és bölcsnek maradni egy olyan életkorban, amikor mások sokkal inkább a szélsőséges megoldásokra hajlanak. Igaz, szüksége is van ezekre a tulajdonságokra, hiszen a primer élettények – nagyon

finoman fogalmazva is – nem kényeztetik el 1946 és 1956 között sem. Igaz, már nincs közvetlen életveszélyben (az előző kötetben nem egyszer volt), de félárva zsidó fiúként, akinek apja nem tér vissza a munkaszolgálatból, anyja örökre magába zárja érzéseit, aki többszörös társbérletben él, ahol összetolt székeken alszik, és felnőttkoráig a szegénység szabja meg vágyait, lépéseit, nincs igazán irigyelhető helyzetben.

És mégis abban van. Mert minden helyzetben képes meglátni a jót, a biztatót, a lehetségest. Mert mindig képes felülkerekedni a nehézségeken. Vagy inkább nem is venni észre őket. Úgy éli végig a legsötétebb ötvenes éveket, hogy nem is sejti meg, mi folyik körülötte. Úgy tud átsimulni a cserkészetből az úttörőéletbe, hogy a fejét se kapja föl: bizonyos dalokat nem énekelnek már, bizonyos dalokat meg igen, ennyi a különbség. Műszaki pályára űzik (hogy legyen egy rendes szakma a kezében), pedig őt a művészetek érdeklik, festene, szobrászkodna és legfőképpen verselne – versel is, folyamatosan és töretlenül, és művei ifjú kora óta megjelennek különféle lapokban – de ez sem szegi kedvét, több kanyar után csak kiköt a bölcsészkaron, ahol otthon érzi magát. Ötvenhatban fegyverrel védi a bölcsészkar épületét (ezt is olyan magától értetődő természetességgel teszi, ahogy minden mást), de az égiek ismét fogják a kezét, ezt is megússza valahogy, folytathatja tanulmányait.

Mi viszont egyelőre nem folytathatjuk, hiszen éppen ezen a ponton ér véget az önéletrajz második része.

Gyárfás Endre szeretetreméltó ember, szeretetreméltó író: ezt bizonyítja életrajzi köteteiben is. Egy élni, szeretni, alkotni vágyó kisember története ez, akit a sors újra és újra próbára tesz, de aztán az égiek rámosolyognak újra meg újra. Meg is érdemli.

Gyárfás Endre: Ifjúságom, e zöld vadon.
Múlt és Jövő 2020.